

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Jesper Björk		OP SA 13-16	
Handledare			
		Antal ord: 11832	
Dan Öberg	Beteckning	Kurskod	
		1OP303	
Fullständig TITEL: Drönarens etiska debatt – en analys av nyhetsartiklar			
<u>ABSTRACT:</u>			
<p>Throughout the past 20 years use of unmanned aerial vehicles, or drones, have increased immensely. The US has since the beginning of the 21st century employed armed drones as their weapon of choice in the war on terror.</p>			
<p>As a result, a lot of questions concerning the ethical aspects of the drone has been raised. This thesis aims to clarify whether these aspects can be linked to the drone's characteristics as unmanned, or if they're rather connected to the tactics utilised by the Americans. Furthermore, the conclusions drawn from this can help countries like Sweden, understand if the use of armed drones would result in the same split in public opinion as in the US.</p>			
<p>The analysis shows, through a survey of US media, that the ethical debate mainly focuses on aspects linked to how drones are used by the US. Consequently, it seems plausible that the mere acquisition of armed drones by Sweden is not enough to launch a major debate about the ethics of unmanned aircraft.</p>			
<u>Nyckelord:</u>			
T.ex.: UAV, drönare, etik, media.			

1. Inledning	4
1.1 Vägen till den moderna drönaren	4
1.2 Debatten kring drönare	6
1.3 Medias inflytande på opinion	7
1.4 Problemformulering	8
1.5 Frågeställningar och syfte	8
1.6 Avgränsningar	9
1.7 Disposition	10
2. Teori	10
2.1 Tidigare forskning	10
2.2 Teoretiska begrepp	14
2.2.1 Teoretiska begrepp kopplade till USA:s användning av drönare	15
2.2.2 Teoretiska begrepp kopplade till drönarens natur	16
3. Metod	16
3.1 Fallstudie av The New York Times	16
3.2 Innehållsanalys	17
3.2.1 Kvantitativ innehållsanalys	17
3.2.2 Kvalitativ innehållsanalys	18
3.3 Kritik till val av metod	18
3.4 Empiriskt material	19
3.5 Operationalisering	19
3.5.1 Kvantitativ del	19
3.5.2 Kvalitativ del	20
4. Analys och resultat	21
4.1 Empirins omfattning	21
4.1.1 Antalet artiklar kopplat till drönarattacker per år	22
4.2 Etiska fokus sedan 2002	23
4.2.1 Händelser som påverkade etiska debatten	24
4.2.2 Materialets etiska områden	25
4.2.2.1 Etiska områden med liten förekomst	26
4.2.2.2 Etiska områden med skaplig förekomst	27
4.2.2.3 Etiska områden med stor förekomst	28
4.3 Vinkling av etiska argument	29
4.4 Trend i vinkling för och emot drönaren	31
5. Avslutning	33
5.1 Sammanfattning av resultat	33

5.2 Slutsats och diskussion	33
5.3 Reflektion	34
5.4 Resultatens bidrag till yrkesutövningen	35
5.5 Förslag till fortsatt forskning	36
Litteratur och referensförteckning	37
Litteratur	37
Vetenskapliga artiklar	37
Rapporter	38
Elektroniska källor	38

1. Inledning

Uppsatsen har sin grund i debatten kring vad som i folkmun kallas drönare. En annan vanlig term som används är UAV vilket är en förkortning på engelskans *unmanned aerial vehicle*. Drönare har egentligen använts i krig redan långt tillbaka i historien, men de senaste två decennierna har utvecklingen gått fort framåt och studien beskriver hur USA flitigt använder sig av maktmedlet.

Samtidigt som det spekuleras om en framtid utan bemannade stridsflygplan, är diskussionen kring användningen av beväpnade drönare stor och präglas av många etiska frågor. I uppsatsen identifierar författaren med hjälp av tidigare forskning de etiska områden där drönare ifrågasätts. Utifrån dessa görs en analys av artiklar från tidningen The New York Times för att se vilka som är mest framträdande i media samt vilken vinkling dessa har. Syftet är att kunna spåra om de negativa argumenten går att härleda till drönarens natur som obemannad och således borde påverka alla nationer som nyttjar den, eller om de kan kopplas till USA:s användning av drönare.

Analysen visar att debatten i samhället är centrerad till de etiska områden som har att göra med USA:s användning av drönare. De argument som är kopplade till drönarens karakteristiska drag hittas endast i en bråkdel av materialet. Utifrån detta kan slutsatsen dras att ett eventuellt svensk anskaffande av beväpnade drönare inte nödvändigtvis behöver vara förknippat med ofördelaktig opinion från samhället, då denna främst kan härledas till sättet drönare används på.

1.1 Vägen till den moderna drönaren

Början till vad vi idag kallar drönare kan spåras ganska långt bak i tiden. Redan under första världskriget utvecklades farkoster som kallades *aerial torpedoes*. Tanken var att de skulle lastas fulla med sprängmedel för att sedan krascha in i fienden då en förinställd timer gjorde så att motorn stannade och de kan nog mer liknas vid dagens kryssningsmissiler än drönare. Kriget hann dock sluta innan farkosten var färdigutvecklad och den testades aldrig på slagfältet.¹

Utvecklingen inom området gick framåt under mellankrigstiden och under andra världskriget kom drönare att användas på flera sätt. Luftvärnet nyttjade dem, nu med förmåga till radiostyrning från marken, som målflyg vid träning av skyttar.² U.S. Navy utrustade drönare med bomber och använde dem för att anfälla japanska trupper i Stilla havet.³ Trots att många kraschade till följd av

¹ Plaw, Avery. Fricker, Matthew S. & Colon, Carlos R. *The drone debate: a primer on the U.S. use of unmanned aircraft outside of conventional theatres of war*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2016, s14

² Ibid

³ Ibid, s15

japansk eld, påvisade det faktum att ingen amerikan kom till skada en av de fundamentala fördelarna med obemannade flygplan.⁴

Då flera amerikanska spionflygplan av modellen U-2 blev nedskjutna under tidigt 60-tal, kom intresset att riktas mot användningen av obemannade spionflygplan. En av de mest populära drönare som utvecklades var Lightning Bug, vilken användes flitigt under Vietnamkriget med 3 435 utförda uppdrag. Att få fram bilderna som togs var dock tidskrävande. Filmen behövde flygas ut ur Vietnam för framkallning och bearbetning vilket gjorde att det tog dagar innan bilderna kunde användas. Detta hinder med långa bearbetningstider bidrog till att UAV inte fick någon direkt utmärkande roll förrän i Irak 1991.⁵

I första Gulfkriget bidrog användningen av drönare till framgång för USA, speciellt när det kom till identifiering av mål. En general i U.S. Marines påstod att UAV var den mest värdefulla källan till underrättelseinformation under kriget.⁶ Faktum är att det under konflikten alltid fanns minst en obemannad farkost i luften⁷. Den UAV som användes var Pioneer vilken lade grunden för utvecklingen av en ny modell, Predator, som fortfarande används flitigt⁸.

Långa vingar och liten men bränslesnål motor är en stor anledning till varför Predator blev en framgång. Det gjorde så att den kunde stanna i luften upp till 40 timmar åt gången och inhämta underrättelse som direkt skickades ned till operatörerna på marken. En annan stor fördel var att den är relativt billig i jämförelse med traditionella stridsflygplan. Drönaren hade stor inverkan på NATOs framgångar i kriget i Bosnien 1995 och kom de följande åren att fortsätta utvecklas. De utrustades med GPS och gjordes enklare att flyga för operatörerna. De lät även installeras med en LDP (*laser designator pod*), vilken gjorde det möjligt att styra in laserstyrda bomber mot målet.⁹

Det största steget i utvecklingen skedde dock i och med USA:s *War on Terror* efter terrorattentaten mot World Trade Center 2001. Tidigare hade det genomförts tester med Predators utrustade med

⁴ Rogers, Ann & Hill, John. *Unmanned: drone warfare and global security*. Toronto, Ontario: Between the lines, 2014, s17-18

⁵ Plaw, Avery m fl. *The drone debate: a primer on the U.S. use of unmanned aircraft outside of conventional theatres of war*, s15-16

⁶ Ibid, s16

⁷ Frontline. Weapons: Drones (RPVs). PBS: Public Broadcasting Service. <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/gulf/weapons/drones.html>. (Hämtad 2016-04-10)

⁸ Plaw, Avery m fl. *The drone debate: a primer on the U.S. use of unmanned aircraft outside of conventional theatres of war*, s17

⁹ Ibid, s18-20

vapen, och nu skulle de användas i skarpt läge.¹⁰ Den moderna formen av beväpnad drönare var ett faktum.

1.2 Debatten kring drönare

Drönare har under de senaste 15 åren använts flitigt i framför allt Pakistan, Jemen och Somalia i kriget mot terrorism. Vissa hävdar att obemannade flygfarkoster är framtiden. Michael Mullen, en högt uppsatt amiral inom amerikanska försvaret har anfört, och syftade till F-35 (även kallad JSF), att “[t]here are those that see the JSF as the last manned fighter or fighter-bomber”.¹¹ I kontrast till Muller menar många att drönare i framtida luftkonflikter kommer figurera tillsammans med bemannade stridsflygplan. Deras uppgift skulle då vara att fungera som extra vapenbärare vilka får kommandon från piloten i det bemannade flygplanet.¹² Samtidigt finns uppfattningen att obemannade flygplan inte tillhör framtiden. Högt uppsatta personer inom USA:s försvar har exempelvis manat till stor försiktighet när det kommer till användande och utvecklande av UAVs som medel vid utövande av luftmakt.¹³

Fördelar som talar för användandet av drönare är främst kopplade till att det inte finns någon pilot i flygplanet. Det medför att många av de begränsningar som kan kopplas till människan försvinner. Ingen hänsyn behöver tas till trötthet, hunger eller förlorad koncentrationsförmåga då piloterna som styr drönaren kan bytas ut flera gånger under samma uppdrag.¹⁴ Det är viktigt med tanke på att dagens drönare har förmågan att spana över potentiella mål upp till tre gånger längre än traditionella spaningsflygplan¹⁵. En UAV blir också mycket enklare och billigare att bygga då ingen hänsyn behöver tas till den utrustning och det utrymme som en pilot i vanliga fall kräver. Vidare menas att en person i den lugnare miljö som drönarpiloter jobbar, kan fatta bättre och mer informerade beslut jämfört med piloter som sitter i ett flygplan med all den stress det innebär.¹⁶ Andra hävdar tvärtom att det, genom att ta bort piloten från slagfältet, begås ett stort misstag eftersom unika förmågor som eftertänksamhet, tvivel, rädsla, magkänsla och bedömande också försvinner.¹⁷

¹⁰ Plaw, Avery m fl. *The drone debate: a primer on the U.S. use of unmanned aircraft outside of conventional theatres of war*, s20

¹¹ Dowd, Alan W. Drone Wars: Risks and Warnings. *Parameters*. vol 42(4)/43(1), (2013), s8

¹² Pietrucha, Michael W. The Next Lightweight Fighter. *Air & Space Power Journal*. (July/August), (2013), s39

¹³ Franke, Ulrike Esther. Drones, Drone Strikes and US Policy: The Politics of Unmanned Aerial Vehicles. *Parameters*. vol 44(1), (2014), s121

¹⁴ Dowd, Alan W. *Drone Wars: Risks and Warnings*, s7

¹⁵ Cortright, David and Fairhurst, Rachel. Assessing the Debate on Drone Warfare. I *Drones and the future of armed conflict*. Cortright David, Fairhurst Rachel and Wall, Kristen (red). 1-23. Chicago: The University of Chicago Press, 2015, s1

¹⁶ Rogers and Hill. *Unmanned: drone warfare and global security*, s51

¹⁷ Dowd, Alan W. *Drone Wars: Risks and Warnings*, s11

Debatten om drönare ger mycket fokus till de etiska aspekter som rör farkosten¹⁸. Många böcker och artiklar har titlar som direkt skvallrar om att de behandlar etiken kring drönare. I en artikel från *The New York Times* ges exempel på åsikter både för och emot. Först beskrivs hur aktivister emot användningen av drönare tar upp civila dödsoffer som argument. Därefter citeras en före detta amerikansk flygvapenofficer som tycker att användandet av drönare borde ses som en skyldighet då dess höga precision bidrar till att få oskyldiga dö.¹⁹ Det finns många skilda åsikter kring den etiska bilden av drönare. Debatten kretsar kring mycket mer än frågan om civila dödsoffer och uppsatsen ämnar behandla området mer utförligt i teoriavsnittet.

1.3 Medias inflytande på opinion

En av anledningarna till att UAV har blivit stort i USA är enligt *Alan W. Dowd* att ingen personal behöver utsättas för den risk det traditionellt sett innebär för en pilot²⁰. Här har opinionen från befolkningen i landet varit en stor bidragande faktor. Genom tiderna har toleransen för egna offer i krig varierat. Under andra världskriget och till en början i Vietnamkriget fanns ett stort stöd bland befolkningen trots enormt högre dödsiffror ur egna styrkor jämfört med modern tid. Det skedde dock en markant vändning i opinionen efter Vietnam och en längre period utan direkt blodiga konflikter tog sin början, där befolkningen förväntade sig mindre sårade och döda för varje konflikt som landet var inblandat i. Denna utveckling fick en kort tillbakagång efter terrorattackerna den 11 september 2001, vilket kan liknas med reaktionen vid attacken mot Pearl Harbor under andra världskriget. I en opinionsundersökning som CNN genomförde efter terroråden visade det sig att 76% av de tillfrågade amerikanerna var positiva till militär insats även om det skulle betyda att 5000 amerikanska soldater miste livet. Efter snart 15 år långa år av strider samt mer än 6000 stupade amerikaner nere i mellanöstern har dock pendeln svängt tillbaka igen och det är föga förvånande att drönare nu spelar en central roll i den amerikanska strategin. Valet av att inte gå in med marktrupper i Libyen 2011, utan istället använda stridsflyg tillsammans med drönare, kan enligt *Dowd* ses som en tydlig fortsättning på den linjen.²¹

Massmedia har en stor inverkan på dagens samhälle, speciellt på senare tid med tanke på hur ny teknik som smartphones och internet förenklade konsumtionen av nyheter. En undersökning från 2012 visade att 83% av amerikaner över 18 år tar del av någon form av nyheter en vanlig dag²². De

¹⁸ Boyle, Michael J. The costs and consequences of drone warfare. *International Affairs*. vol 89, no.1, (2013), (DOI: 10.1111/1468-2346.12002), s2

¹⁹ Shane, Scott. The Moral Case for Drones. *The New York Times*. 2012-07-14. http://www.nytimes.com/2012/07/15/sunday-review/the-moral-case-for-drones.html?_r=0. (Hämtad 2016-05-27)

²⁰ Dowd, Alan W. *Drone Wars: Risks and Warnings*, s8

²¹ Ibid

²² Pew Research Center. Section 1: Watching, Reading and Listening to the News. *Pew Research Center*. 2012-07-27. <http://www.people-press.org/2012/09/27/section-1-watching-reading-and-listening-to-the-news-3/>. (Hämtad 2016-05-25)

höga siffrorna gör det till en av de vanligaste fritidssysselsättningarna. Att sprida information om händelser i samhället är en av medias viktigaste uppgifter, som sedan ligger som grund för hur medborgare tycker och resonerar i frågor. Mycket makt finns förknippat med det som skrivs i media då det formar människors åsikter.²³

Befolkningens åsikter kan ha stor påverkan på de som styr landet, något som USA fick erfaras under Vietnamkriget. Konflikten präglades av omfattande mediabevakning som följdes nära av befolkningen hemma i USA. Striderna gick inte lika lätt som den amerikanska staten hade hoppats på och amerikanska armén ådrogs stora förluster, något som fick stor exponering i TV-rutan i hemnationen. Toleransen för antalet döda soldater sjönk, vilket ledde till påtryckningar från hemmaopinionen som till slut blev så påtagliga att USA tvingades avbryta kriget.²⁴

1.4 Problemformulering

Egna dödsoffer var det som till slut ledde till att påtryckningarna från hemmaopinionen blev för stora och USA fick lämna Vietnam. Acceptansen för detta är enligt *Dowd* fortfarande låg i landet²⁵. Drönare borde således ses som ett bra krigsmedel att införskaffa då dess natur medför att just risken för egen personal helt försvinner. Ändå visar en undersökning från 2013 att endast knapp majoritet på 56% av det amerikanska folket är för landets användning av drönare²⁶. Diskussionen för eller emot användningen av drönare kretsar kring frågor om etik²⁷. Debatten fylls av böcker och artiklar från personer som är insatta inom området. Där finns många argument för och emot den etiska bilden av drönare. Det är svårt att bedöma vilka etiska områden som ligger till grund för den delade opinionen i samhället.

1.5 Frågeställningar och syfte

För att få en bild av vad som kan ligga bakom att endast drygt hälften av den amerikanska befolkningen är för användandet av drönare görs en analys av media. Författaren hävdar inte att det finns något direkt länkat samband mellan den etiska bilden av drönare som massmedia förmedlar och opinionen. Däremot anses att en analys av media kan utgöra en modell som bidrar till bättre förståelse för de etiska områden som färgar folkets opinion.

²³ Strömbäck, Jesper. *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag, 2009, s13-14

²⁴ Rid, Thomas. *War and Media Operations: The U.S. military and the press from Vietnam to Iraq*. London: Routledge, 2007, s1

²⁵ Dowd, Alan W. *Drone Wars: Risks and Warnings*, s8

²⁶ Pew Research Center. Continued Support for U.S. Drone Strikes. *PewResearchCenter*. 2013. <http://www.people-press.org/2013/02/11/continued-support-for-u-s-drone-strikes/>. (Hämtad 2016-05-05)

²⁷ Boyle, Michael J. The costs and consequences of drone warfare, s2

Nedan följer tre frågeställningar som uppsatsen ämnar svara på för att klargöra dilemmat i problemformuleringen:

- Vilka områden inom den etiska debatten kring drönare har präglat media sedan år 2002 och varför?
- Präglas dessa områden av en positiv, negativ eller neutral vinkling från artikelförfattaren?
- Finns det en trend i hur vinklingen för eller emot användningen av drönare har sett ut i media sedan år 2002?

Trots att fler länder börjar få möjligheten att använda UAV så går det inte att komma ifrån att USA fortfarande är det ledande landet när det kommer till skarpt nyttjande av beväpnade drönare. De har över 200 stycken med möjlighet till beväpning, vilka tillsammans har dödat tusentals människor.²⁸ Uppsatsen ämnar undersöka hur amerikansk media har gestaltat etiska argument kring drönare och orsaker till detta. Vidare kommer en särskiljning att göras mellan de argument som å ena sidan kan härledas till drönarens natur som obemannad, från de som å andra sidan har att göra med USA:s sätt att taktisera med drönaren. Detta kommer, tillsammans med svaren på frågeställningarna, utmynna i slutsatser kring om den delade opinionen i samhället kan tänkas ha sin grund i en bild av drönaren som oetisk. Syftet med undersökningen är att bidra som underlag för stater, såsom Sverige, inför en eventuell framtida anskaffning av beväpnade drönare. Om studien till exempel skulle visa att samhällets etiska bild av drönaren främst går att koppla till dess natur som obemannad, är ett rimligt antagande att den skulle få motstånd även i svensk opinion. Vidare bidrar undersökningen även till debatten om drönare genom en bättre förståelse av om den som militärt medel går i linje med folkets etiska värderingar.

1.6 Avgränsningar

Den första allmänt kända attacken från USA:s sida, utanför en uttalad krigszon, utfördes den 3 november 2002 i Jemen²⁹. Debatten kring användning av beväpnade drönare är i princip icke-existerande innan de började användas. Därför väljer författaren att avgränsa undersökningen till material om drönare som är publicerat från 3:e november 2002 fram till 1:a maj 2016. Det senare datumet sattes som gräns för att det annars blir svårt att bedriva undersökningen då det näst intill dagligen uppkommer nytt material som skulle behöva behandlas.

Undersökningen av amerikansk media avgränsas till artiklar från opinionssidorna i tidningen The New York Times. Användningen av en tidning ter sig naturlig då media i form av TV och radio inte är lika enkel att undersöka som skriftliga källor. Att valet av empiriskt material föll på just The New

²⁸ International Security. World of Drones: Military. *International Security*. 2016. <http://securitydata.newamerica.net/world-drones.html>. (Hämtad 2016-05-10)

²⁹ Enemark, Christian. *Armed Drones and the Ethics of War, Military virtue in a post-heroic age*. New York: Routledge, 2014, s19

York Times har två anledningar. För det första behövdes en tjänst som möjliggjorde sökning i arkivet från 2002, något som tidningen erbjöd. Det andra skälet är kopplat till syftet med uppsatsen. Eftersom studien ämnar ge en indikation till hur svensk opinion kan tänkas reagera, ter det sig rimligt att undersöka en källa vars läsargrupp har åsikter så jämförbara med svenska som möjligt. The New York Times genomsnittliga läsare har politiska åsikter åt det liberala hållet vilket är närmre den svenska politiken än konservatismen i USA³⁰.

1.7 Disposition

Efter en kortare inledning förklarar uppsatsens första kapitel drönaren ur ett historiskt perspektiv för att sedan i stort belysa debatten, och att denna kretsar mycket kring etik. En problemformulering samt syfte och frågeställningar lägger sedan grunden för vad undersökningen senare kommer resultera i. Teorikapitlet börjar med att behandla tidigare forskning inom drönare och etik.

Därefter konkretiseras ett antal teoretiska begrepp utifrån den tidigare forskningen vilka senare ligger till grund för analysen.

Studiens metodologiska uppbyggnad samt hur undersökningen av The New York Times utförs framställs i metodkapitlet. Där ges också en mer utförlig motivering och fakta om det empiriska materialet. Därefter genomförs analysen där de mest vitala delarna i svaren på frågeställningarna kommer redovisas löpande.

Avslutningsvis kommer ett kapitel där studien sammanfattas och slutsatser redovisas för att sedan kopplas tillbaka till problemformuleringen. Vidare kommer sista kapitlet att innehålla motivering för undersökningens relevans för yrkesutövningen samt en diskussion och reflektion kring studien. Sist ges förslag till vidare forskning.

2. Teori

Följande kapitel behandlar inledningsvis tidigare forskning, där drönare beskrivs ur en etisk synvinkel. Författaren identifierar de områden och argument som huvudsakligen genomsyrar debatten. Dessa konkretiseras sedan som teoretiskt grundade begrepp vilka lägger grunden till undersökningen av media.

2.1 Tidigare forskning

Ett av de första etiska dilemmena ligger också till grund för USA:s möjligheten att använda obebemannade farkoster i kriget mot terrorismen. Nationer har enligt internationell lag rätt till att inte

³⁰ Pew Research Center. Where News Audiences Fit on the Political Spectrum. *Pew Research Center Journalism & Media*. 2014-10-21. <http://www.journalism.org/interactives/media-polarization/outlet/new-york-times/>. (Hämtad 2016-05-17)

bli utsatta för kränkningar av sitt territorium, något som utgör en av de mest fundamentala principerna kopplat till suveränitet. Om ett land inte är i uttalat krig med ett annat, måste det ha den andra nationens medgivande om de vill ha militär förmåga inom dess landgränser. I vissa fall kan det vara omöjligt att få ett tillstånd på grund av att det inte finns en fungerande regering i landet. Ett exempel kan vara att ett land är drabbat av inbördeskrig eller på annat sätt anses icke fungerande, och i de specifika fallen är det begripligt att inga medgivanden kan inhämtas.³¹

USA:s opererande med drönare i Jemen och Pakistan är problematiskt med tanke på principen om medgivande. Huruvida Jemen och Pakistan har gett sitt medgivande till USA att använda drönare inom ländernas territorium är omtvistat. Utåt hävdar regeringen i Washington DC att så är fallet men officiellt så har inget godkännande givits.³² “[e]tt system där ett land med drönare kan hävda medgivande från en annan stat, utan klara bevis på att detta sanktionerats, är uppenbarligen föremål för missbruk.”³³

Mycket av det som finns skrivet om drönare och etik handlar om hur användandet av obemannade farkoster går till i kriget mot terrorismen. Ett begrepp som ofta framträder är *targeted killings*. Det är en benämning på USA:s, eller specifikt CIA:s, sätt att använda drönare för att döda terrorister. FN definierar det så här:

*A targeted killing is the intentional, premeditated and deliberate use of lethal force, by States or their agents acting under colour of law, or by an organized armed group in armed conflict, against a specific individual who is not in the physical custody of the perpetrator.*³⁴

Targeted killings behöver inte enbart höra ihop tillsammans med användningen av drönare, även om det idag är vanligt att den kopplingen görs. Israel har tidigare i historien använt sig av förfarandet, något som USA då såg ganska kritiskt på. Efter 11 september 2001 så har dock landets inställning vänt och de senaste 15 åren har USA brukat samma taktik.³⁵ Landet använder sig av principen på människor som de har stämplat som *high value targets*. På senare år utsätts även

³¹ Buchanan, Allen & Keohane, Robert O. Toward a Drone Accountability Regime. *Ethics & International Affairs*. vol 29, no.1, (2015), (DOI:10.1017/S0892679414000732), s20

³² Ibid, s21

³³ Ibid

³⁴ Alston, Philip. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations: Human rights council; 2010. A/HRC/14/24/Add.6. s3

³⁵ Crosston, Matthew. Pandora's Presumption: Drones and the Problematic Ethics of Techno-War. *Journal of Strategic Security*. vol 7, no.4, (2014), (DOI: 10.5038/1944-0472.7.4.2), s6

personer som utgör mindre hot, så kallade *low level fighters*.³⁶ USA hävdar att landets förfarande med *targeted killings* är väl inom lagens ramar och att det utgör ett verktyg som med hög precision kan bidra till få civila dödsoffer³⁷ Det finns dock många som ser problem i detta förfarande och hävdar att det inte följer internationell humanitär rätt³⁸.

Fler argument går in i området runt krigets lagar och ett av dessa är frågan kring civila dödsoffer. USA har på senare tid erkänt att civila faktiskt har dött i drönarattacker men menar på att antalet skulle vara mycket högre om andra militära medel användes³⁹. Men sanningen menar forskaren *Matthew Crosston* trots allt är att det “[...]oundvikligen dör dussin om inte hundratals civila[...]”⁴⁰ i drönarattacker. I konventionella krig går det lätt att se vilka som är soldater då de bär uniform, men terroristerna i drönarkriget bär ingen uniform. Distinktionen mellan kombattanter och civila sker genom en bild tagen från hög höjd där uppträdandet från personerna på marken många gånger ligger till grund för bedömningen, något som lätt kan ge upphov till missbedömningar där civila faller offer.⁴¹ Staten får utstå mycket kritik för att de inte går ut med hur denna process går till. De har inte heller klargjort för vilka procedurer de använder för att skydda civila från att skadas i attackerna.⁴² Bristen på insyn i den verksamhet som CIA bedriver är något som president Obama anser nödvändigt. Forskare hävdar dock “[...]att det definitivt finns konsekvenser för ett system som använder sekretess för att förneka etisk öppenhet, särskilt när det gäller teknik som distribueras och utvecklas över hela världen, både bland vänner och fiender.”⁴³ Utan en officiell förklaring till vad drönarkriget ska uppnå är det svårt att avgöra om målet är rimligt, något som är en förutsättning till ett etiskt korrekt krig.⁴⁴

En annan sak som USA bör klargöra är om drönarpiloter är att klassa som kombattanter eller inte. Själva kärnan i humanitär rätt är distinktionsprincipen vilken föreskriver att deltagarna i ett krig måste särskilja sig från civila för att motståndaren ska kunna urskilja vem som utgör ett legitimt mål eller inte. Frågan huruvida CIA:s drönarpiloter skall anses vara kombattanter eller ej har föranlett en stor debatt inom forskningsfältet. Vissa forskare hävdar att de utgör illegala kombat-

³⁶ Holmqvist, Caroline. Undoing War: War Ontologies and the Materiality of Drone Warfare. *Millenium: Journal of International Studies*. vol 41, no.3, (2013), (DOI: 10.1177/0305829813483350), s543

³⁷ Kreps, Sarah & Kaag, John. The Use of Unmanned Aerial Vehicles in Contemporary Conflict: A Legal and Ethical Analysis. *Polity*. Vol 44, no. 2, (2012), (DOI: 10.1057/pol.2012.2), s263

³⁸ Buchanan, Allen & Keohane, Robert O. Toward a Drone Accountability Regime, s19

³⁹ Ibid, s20

⁴⁰ Crosston, Matthew. Pandora's Presumption: Drones and the Problematic Ethics of Techno-War, s10

⁴¹ Enemark, Christian. *Armed Drones and the Ethics of War, Military virtue in a post-heroic age*, s45

⁴² Crosston, Matthew. Pandora's Presumption: Drones and the Problematic Ethics of Techno-War, s12

⁴³ Ibid, s3

⁴⁴ Enemark, Christian. *Armed Drones and the Ethics of War, Military virtue in a post-heroic age*, s35

tanter då de inte bär uniform eller annat som fränskiljer dem från civila, något som de i så fall kan ställas till svars för i krigsrätt. Andra tycker inte att frågan om uniform är så viktig. De belyser istället det faktum att om CIAs drönarpiloter nu är kombattanter så har de rätt till de fördelar som detta innebär, men de själva utgör också hela tiden ett för fienden legitimt mål.⁴⁵

Dålig insyn är något som också har föranlett diskussioner kring att amerikanska drönarattacker utförs av en underrättelseorganisation snarare än militären.⁴⁶ USA släpper ingen information om hur individuella drönarpiloter kontrolleras i sitt arbete. Ingen uppgift ges heller om hur etiska riktlinjer i användandet av drönare är utformade, eller om det ens existerar. Militären har å andra sidan ett rigoröst manualverk som reglerar användningen av UAV och vilka som kan hållas ansvariga. Det finns procedurer för hur humanitära lagar tillämpas och vad som skulle hända vid eventuell överträdelse. Den amerikanska armén är enligt lag skyldiga att genomföra militära operationer i enlighet med krigets lagar, något som inte CIA är bundna till att göra.⁴⁷

Något som kan ses problematiskt ur en etisk synvinkel är det sätt som UAV:er styrs. Piloterna sitter i en byggnad på en annan kontinent, utan någon risk för att själva skadas i strider. De tittar på datorskärmar och styr med hjälp av kontroller inte helt olika från moderna spelkonsoler. Tanken är att skapa en värld som unga känner igen, och därmed har lättare att ta till sig. Likheten med att spela TV-spel är dock något som fått utstå kritik därför det anses leda till en nonchalant inställning att döda då det kan vara svårt att se verkligheten i det hela.⁴⁸ Forskning visar dock att jämförelsen med TV-spel skapar en alltför förenklad bild av drönarkrigföring som utan tvekan ter sig verklig för operatören. Tekniken på UAV är av hög kvalitet och förmedlar en bild som på intet sätt är virtuell. Videon gör att operatörerna kan se detaljer, likt kroppsdelar från offren, som med det mänskliga ögat aldrig hade varit möjligt att uppfatta. Bilden av att drönarpiloterna faktiskt är införstådda i konsekvenserna av deras handling stärks av att minst lika många som "vanliga soldater" lider av post traumatisk stress.⁴⁹

Förlösa flygplan har utgjort en stor tekniskt framgång de senaste decennierna, och utvecklingen har i viss bemärkelse bara börjat. Drönare har haft en stor strategisk betydelse för USA och det finns forskare som anser att robotkrigföring kommer utgöra nästa stora steg i militär utveckling.⁵⁰ UAV:er i form av autonoma robotar som själva kan ta beslut om att döda människor har skapat en djup oro och ett begrepp som ofta framkommer är *killer robots*. Människan har genom historien

⁴⁵ Crosston, Matthew. Pandora's Presumption: Drones and the Problematic Ethics of Techno-War, s17-18

⁴⁶ Enemark, Christian. *Armed Drones and the Ethics of War, Military virtue in a post-heroic age*, s19

⁴⁷ Ibid, s57

⁴⁸ Ibid, s86

⁴⁹ Holmqvist, Caroline. Undoing War: War Ontologies and the Materiality of Drone Warfare, s541-542.

⁵⁰ Crosston, Matthew. Pandora's Presumption: Drones and the Problematic Ethics of Techno-War, s15

dock gång på gång visat sig bryta mot humanitära lagar och ett etiskt argument för användandet av dessa robotar är att de skulle kunna programmeras för att utföra ett bättre jobb. Frågan om att använda autonoma drönare är mycket kontroversiell och vissa kritiker betonar vikten av mänsklig närvaro för att den moraliska aspekten inte helt ska gå förlorad.⁵¹

2.2 Teoretiska begrepp

För att svara på forskningsproblemet använder sig författaren av teoretiskt grundade begrepp från det vetenskapliga område som rör drönare och etik. Från tidigare forskning har ett antal tongivande begrepp identifierats som beskriver drönaren i en etiskt kontext. Dessa konkretiseras och sammanfattas i följande avsnitt för att sedan utgöra de grundstenar på vilka analysen vilar. Genom att ta reda på hur de framkommer i det empiriska materialet kommer sedan slutsatser kunna dras utifrån huruvida användningen av drönare alltid präglas av etiska dilemman på grund av dess natur, eller om dagens kritik mest går att koppla till USA:s sätt att använda den.

Nedan följer en kort sammanfattning av de teoretiskt grundade begrepp som har identifierats präglade den etiska bilden av drönaren. Vidare ges även en förkortning som kommer användas i analysen.

1. Dålig insyn i verksamheten kring USA:s användning av drönare är något som vissa forskare förklarar är nödvändigt medan andra ser det som ett sätt att dölja etisk öppenhet.
Förkortas: **Transparens**
2. Likheten mellan att operera en drönare och spela TV-spel gestaltas av en för och emot sida i debatten.
Förkortas: **TV-spel**
3. *Targeted killings* kan å ena sidan ses som ett effektivt sätt att döda terrorister men å andra sidan också som oetisk mördande.
Förkortas: **Targeted killings**
4. Drönaroperatörer är illegala kombattanter då de inte alltid bär uniform och ses som utmärker dem. Vissa forskare tycker dock inte frågan om uniform är så viktig.
Förkortas: **Kombattant-status**
5. Drönarkrigföring leder till få dödsoffer tack vare sin precision menar vissa forskare. Det stämmer inte menar andra som hävdar att en svårighet att skilja legitima från illegitima mål leder till höga siffror civila dödsoffer.
Förkortas: **Civila dödsoffer**

⁵¹ Enemark, Christian. *Armed Drones and the Ethics of War, Military virtue in a post-heroic age*. s97-98

6. Utvecklingen går mot en framtid där robotar själva kan fatta beslut om vem som ska bekämpas och ej, något många forskare ser som oetiskt. Det finns dock forskning som trycker på det etiska i sammanhanget med argumentet att robotar i framtiden kan fatta bättre beslut än människor.

Förkortas: **Autonoma robotar**

7. Många amerikaner vill att all operation med drönare flyttas från CIA till militären då den tidigare inte har gett ut några klara etiska riktlinjer för verksamheten.

Förkortas: **CIA militär uppgift**

8. USA opererar med drönare inom andra suveräna stater där frågan huruvida detta har sanktionerat ställs.

Förkortas: **Suverän stat**

Genom att skilja de ovanstående begrepp som går det att härleda till drönarens natur som obemannad, från de som förknippas med det sätt USA taktiserar med drönare, kan det ihop med slutsatserna av analysen bidra till en bild över vilka konsekvenser svenskt opererande med beväpnade drönare skulle få i den svenska opinionen. Nedan görs indelningen av de två olika grupperna.

2.2.1 Teoretiska begrepp kopplade till USA:s användning av drönare

Här följer de begrepp som tydligt kan kopplas till USA:s sätt att verka med drönare, och inte är förknippade med drönarens natur. Ett sådant är till exempel *transparens*. Att USA håller sin verksamhet kring drönare hemlig ser författaren som en koppling till hur de bedriver kriget mot terrorismen och inte drönaren i sig. Samma sak gäller *CIA militär uppgift*, då detta berör fördelning av uppgifter mellan amerikanska myndigheter. Vidare så utgör *targeted killings* ett ramverk för hur utvalet av legitima mål sker och således finns inte heller här någon koppling. *Civila dödsoffer* är en följd av USA:s bombningar och sambandet torde därför snarare vara till målvalsprocessen än drönaren i sig. Slutligen så utgör landets inkräktande på annan *suverän stats* luftrum en del i taktiken inom kriget mot terrorismen, och ingen koppling görs heller till drönarens natur.

Nedan listas de teoretiska begrepp som är kopplade till USA:s användning av drönare:

- *Transparens*
- *Targeted killings*
- *Civila dödsoffer*
- *CIA militär uppgift*
- *Suverän stat*

2.2.2 Teoretiska begrepp kopplade till drönarens natur

Varför resterande tre begrepp har ett samband till drönarens karaktär som obemannat flygplan har dels att göra med hur den styrs från marken. Kopplat till drönarpiloten finns därmed både begreppet *TV-spel* och *kombattant-status*, båda vilka även svensk användning skulle behöva förhålla sig till. Vidare så finns heller ingen koppling mellan hur USA använder drönaren, till debatten om framtida *autonoma robotar*.

Nedan följer en lista på de teoretiska begrepp som kan spåras till drönarens natur:

- *TV-spel*
- *Kombattant-status*
- *Autonoma robotar*

3. Metod

I följande kapitel redogörs för hur undersökningen genomförs. Först redogörs för tillvägagångssättet fallstudies tillämpning i uppsatsen. Därefter motiveras valet av vetenskaplig metod och sedan följer en beskrivning och diskussion av det empiriska materialet. Sist återges hur operationaliseringen av de teoretiskt grundade begreppen appliceras i undersökningen av The New York Times.

3.1 Fallstudie av The New York Times

Uppsatsens frågeställningar lägger grunden till en studie som undersöker media. Media som undersökningsområde är brett och analysen kommer därför göras i form av en fallstudie på tidningen The New York Times. Tillvägagångssättet fallstudie passar bra ihop med behoven för småskalig forskning, likt denna studie⁵². Det ger också författaren möjlighet att utse fall utifrån bekvämlighet vilket är något som hade inverkan i det aktuella valet⁵³. The New York Times har nämligen ett arkiv som gör det möjligt att endast söka upp de artiklar som är aktuella för undersökningen, vilket utgör en förutsättning i genomförandet av studien. Det skall dock inte sägas att bekvämlighet enbart var det som ledde fram till tidningen. Ett annat motiv är att The New York Times är en av USA:s största tidningar och således når en stor läsarkrets. I avgränsning beskrevs även hur dess läsarkrets mer liberala ställning utgjorde en fördel i fallet.

⁵² Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2009, s71

⁵³ Ibid, s66

3.2 Innehållsanalys

Undersökningen bedrivs med hjälp av vad en metod som *Göran Bergström* och *Kristina Boréus* kallar för innehållsanalys. Det är en analys som går ut på att olika företeelser i texter räknas eller mäts på ett kvantifierbart sätt. Ibland kan en innehållsanalys vara av mer kvalitativ art och kallas således kvalitativ innehållsanalys. Ett annat namn som ofta förekommer för att beskriva förfarandet då innehållet analyseras är textanalys, vilket alltså är samma sak. Att dra gränsen mellan vad som är kvantitativt och kvalitativt är ofta inte så lätt. En analys av kvalitativ art syftar ibland på en undersökning där ingenting mäts. “[I]bland betraktas analyser, där visserligen något kvantifieras men där mer komplicerade tolkningar måste göras, som mer kvalitativa än analyser där bedömningen är enklare”⁵⁴. Den innehållsanalys som studien bygger på är av främst kvantitativ art, men innehålla också en del kvalitativa inslag.⁵⁵

3.2.1 Kvantitativ innehållsanalys

För att utreda den första forskningsfrågan – vilka områden inom den etiska debatten kring drönare har präglat media sedan år 2002 och varför – så använder sig författaren av en kvantitativ innehållsanalys. Metoden är enligt *Esaiasson* “ett mycket användbart verktyg när man vill ha svar på frågor om förekomsten av olika typer av innehållsliga kategorier i ett material”⁵⁶. Innehållsanalysen hjälper författaren att analysera artiklarna som väljs ut, utifrån de teoretiskt grundade begrepp som vidare beskrivs i avsnittet *operationalisering*.

En innehållsanalys följer i de flesta fall ett logiskt och relativt enkelt tillvägagångssätt oavsett vilket material som används eller hur den tillämpas⁵⁷. Det är också det som ligger till grund för en av de stora fördelarna med brukandet av denna metod, nämligen subjektivitet. Författaren visar med operationaliseringen en tydlig beskrivning av hur undersökningen och kvantifieringen av datan i artiklarna går till, något som gör det möjligt för andra forskare att använda samma metod och komma fram till ett lika resultat.⁵⁸ Det är dock inte att säga att en kvantitativ innehållsanalys enbart använder sig mekaniskt räknande och är enklare än en undersökning av kvalitativ natur. Även om själva genomgången av material kan te sig kanske självklar måste mycket arbete ske innan detta för att kunna veta vilka enheter i materialet som skall tittas på.⁵⁹

⁵⁴ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur, 2000, s45

⁵⁵ Ibid, s44-45

⁵⁶ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts juridik, 2012, s197

⁵⁷ Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, s307

⁵⁸ Ibid, s308

⁵⁹ Esaiasson, Peter m fl. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, s198

Något som stärker studiens val av innehållsanalys är att metoden lämpar sig väl för att finna mönster i större material, såsom artiklar ur dagstidningar under en viss period.⁶⁰

3.2.2 Kvalitativ innehållsanalys

Den kvalitativa innehållsanalysen syftar till att svara på andra och tredje forskningsfrågorna, det vill säga:

- Prägla de etiska områden av en positiv, negativ eller neutral vinkling från artikelförfattaren?
- Finns det en trend i hur vinklingen för eller emot användningen av drönare har sett ut i media sedan år 2002?

För att svara på dessa hjälper en metod av kvantitativ art inte analysen. Utifrån att den kvantitativa undersökningen påvisar vilka begrepp som framhävs i artiklar skulle det visserligen kunna att göras kvalificerade gissningar om åsikten, men det är alldeles för osäkert. Som exempel kan en artikel som innehåller frasen *targeted killing*, antingen belysa det ur en uppmuntrande eller förkastande anda. Istället görs en egen tolkning av texten, som sedan kategoriseras som för eller emot användningen av drönare.

Den typen av arbete går i linje med tillvägagångssättet vid kvalitativ textanalys. Metoden "går ut på att ta fram det väsentliga innehållet genom en noggrann läsning av textens delar, helhet och den kontext vari den ingår"⁶¹ Först efter att ha läst en artikel på ämnet och tagit del av dess helhet, avgör författaren åt vilket håll artikeln är vinklad. I vissa fall ter sig arbetet väldigt enkelt. Då till exempel överskriften på en artikel är "killer drones", skvallrar detta om textens negativa inställning till drönare. I andra fall krävs det dock att texten läses fler gånger innan dess ställningstagande avgörs och i sällsynta fall är det omöjligt att avgöra någon åsikt över huvudtaget, i vilket fall artikeln neutrala vinkling uppmärksammas.

3.3 Kritik till val av metod

I studien görs en fallstudie av The New York Times för att undersöka media. En uppenbar brist i undersökningen skulle således vara om tidningen inte kan representera media i helhet. Generalisering av resultaten är en sårbar punkt i fallstudier och att studera ytterligare ett fall hade kunnat utgöra en fördel i studien.⁶² Vidare så finns det även nackdelar kopplade till genomförandet av den

⁶⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, s45

⁶¹ Esaiasson, Peter m fl. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, s210

⁶² Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, s72

kvalitativa innehållsanalysen. I analysen görs av en bedömning av vinkling genom att tolka helheten i artikeln. Även om målet är att vara objektiv så finns det risk att författarens identitet, bakgrund och andra övertygelser har en inverkan på tolkningen av texten.⁶³

3.4 Empiriskt material

Analysen av media görs genom att undersöka opinionsartiklar från The New York Times. Anledningen till att bara tidningens opinionsartiklar används är att materialet ska präglas av en ståndpunkt i debatten kring drönare för att visa vilka av de teoretiska begreppen som speglas positivt respektive negativt.

The New York Times är USA:s näst största tidning räknat till antal besökare på dess hemsida⁶⁴. Det innebär att den når ut till en stor massa människor och därför har möjlighet att ligga till grund för deras åsikter. Vidare så har tidningen en hemsida⁶⁵ som gör det möjligt att söka i dess arkiv efter det material som krävs, en förutsättning för att undersökningen skulle vara möjlig.

För att få fram det material som är aktuellt för undersökning gjordes en sökning på den engelska termen *drones*. The New York Times arkiv avgränsades till dess opinionssidor och perioden 3:e november 2002 till 1:a maj 2016, vilket genererade 545 sökresultat. Här blev författaren tvungen att göra en gallring. Det är inte bara obemannade flygplan som går under benämningen *drone* utan till exempel självkörande bilar och insekter visade sig också innehålla sökordet. När bara de artiklar som berörde etiken kring drönare sorterats ut, återstod 177 stycken.

3.5 Operationalisering

3.5.1 Kvantitativ del

Studien har ett empiriskt material bestående av 177 artiklar som rör ämnet drönare och etik. För att analysera detta har ett raster konstruerats som låter författaren systematisk gå igenom alla artiklar och kategorisera deras innehåll enligt de teoretiska grundade begrepp som identifierats i teorikapitlet. För att kunna se trender i analysen görs detta även med uppdelning på år. Då en artikel läses räknas de etiska begreppen för att sedan föras in i rastret. Den kvantitativa analysen lägger ingen hänsyn kring hur stor vikt som ges till de olika argumenten, utan det är endast förekomsten som noteras. Om något specifikt argument ges extra mycket fokus i individuella artiklar så torde detta också ge utslag i högt förekommande överlag. När ett begrepp dyker upp kvantifieras

⁶³ Ibid, s399

⁶⁴ Barthel, Michael. Newspapers: Fact Sheet. *Pew Research Center*. 2015-04-29. <http://www.journalism.org/2015/04/29/newspapers-fact-sheet/>. (Hämtad 2016-05-16)

⁶⁵ The New York Times. NYTimes.com Search. *The New York Times*. 2016. <http://query.nytimes.com/search/sitesearch/>. (Hämtad 2016-05-13)

det som en kryss i tabellen. Förekomsten räknas sedan på årsbasis för att kunna presenteras som resultat.

Raster för kvantitativ innehållsanalys:

Exempel 1

ÅR 20XX	Transparens	TV-spel	Targeted killings	Kombattant-status	Civila dödsoffer	Autonoma robotar	CIA militär uppgift	Suverän stat
Artikel 1	X				X			
Artikel 2			X				X	X
Artikel 3					X			
Artikel 4			X					
Artikel 5					X			
Artikel 6		X				X		
Artikel 7		X			X			X
osv...								
Totalt:	1	2	2	0	4	1	1	2

Ovanstående diagram är ett exempel på hur analysen av ett år går till. Den sammanlagda förekomsten av de etiska områden räknas och summeras i totalen.

3.5.2 Kvalitativ del

Parallellt med den kvantitativa innehållsanalysen av artiklarna sker den kvalitativa bedömningen av textens vinkling. Här uppskattas hela artikeln som antingen positivt, negativt eller neutralt inställd till drönare. Författaren är i sin bedömning av texten extra uppmärksam på engelska termer som målar bilden av drönare som antingen bra eller dålig. Ett sådant kan till exempel vara *killer drone* vars artikel då högst sannolikt skildrar en negativ vinkling av drönaren. Även om inga sådana termer finns till hjälp, så borde en bedömning i många fall te sig lätt genom att följa den argumentation som ofta sker i opinionsartiklar. De analyser som det utifrån varken kan konstateras en klar positiv eller negativ vinkling av texten kommer att bedömas som neutrala i resultatet.

Bedömningen av vinklingen i det empiriska materialet kommer att antecknas i sidan av rastret:

Exempel 2

ÅR 20XX	Transparen s	TV-spel	Targeted killings	Kombattant -status	Civila dödsoffer	Autonoma robotar	CIA militär uppgift	Suverän stat	Vinkling
Artikel 1	X				X				negativ
Artikel 2			X				X	X	positiv
Artikel 3					X				neutral

Vinklingen av artiklarna, tillsammans med kvantifieringen av de teoretiskt grundade begreppen, sammankopplas sedan. Med hjälp av det underlaget skapas ett resultat som visar hur stor andel av varje etiskt argument som har positiv, negativ respektive neutral vinkling.

Det resultat som framkommer i analysen av The New York Times presenteras sedan med hjälp av grafer och diagram. Tolkningar av resultaten görs därefter och förklaringar kopplade till dessa beskrivs. Detta utmynnar i svaren på frågeställningarna som redovisas löpande i analysen i samband med resultatet.

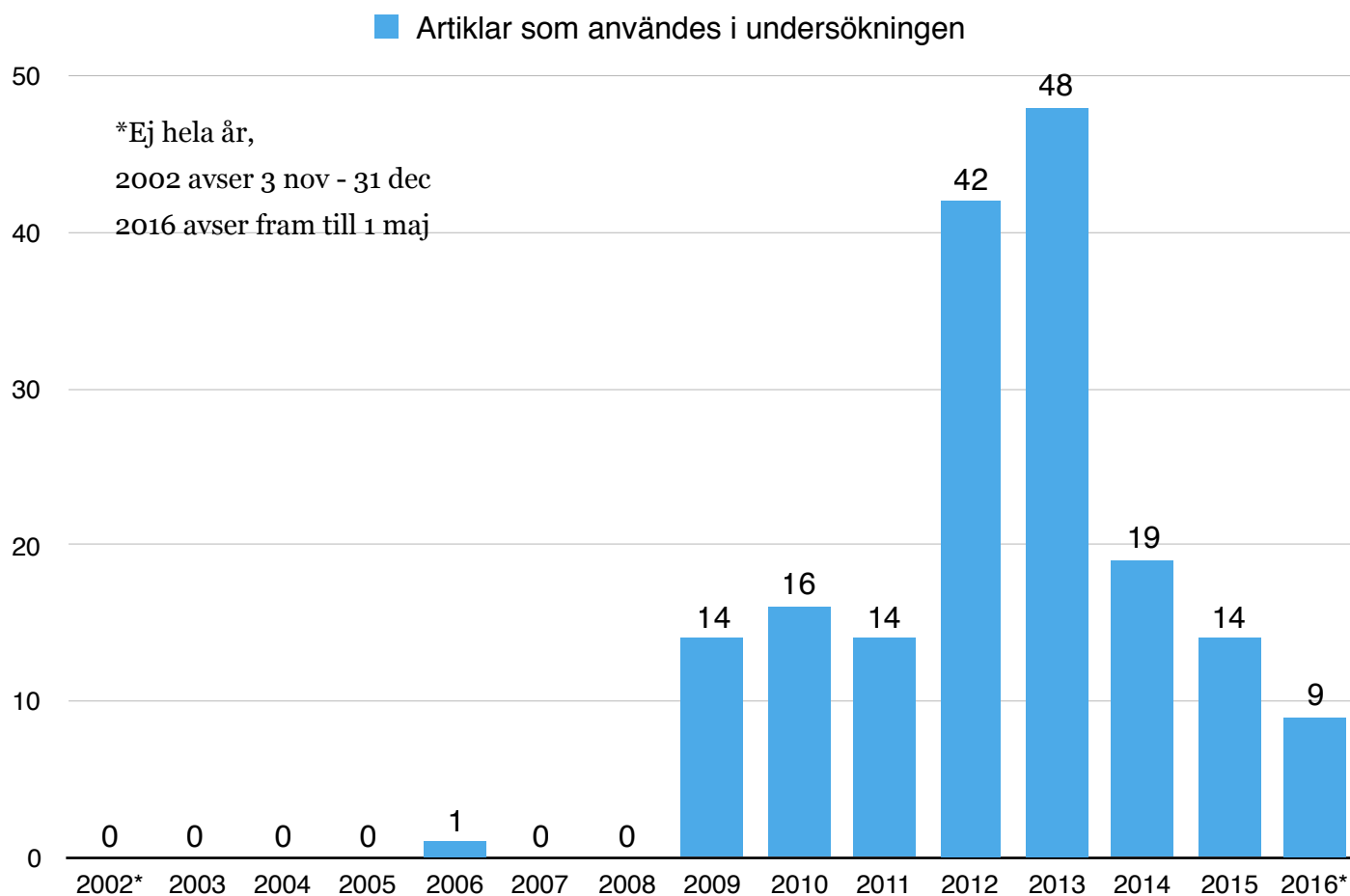
4. Analys och resultat

I detta kapitel presenteras de resultat som analysen av det empiriska materialet mynnar ut i. Resultaten ligger till grund för svaren på studiens frågeställningar. Inledningsvis ger analysen en bild av det empiriska underlagets utbredning sedan 2002, något som ger läsaren en grund för att sedan förstå den mediala debatten i sin helhet. Därefter sker en redovisning av de resultat, kopplade till undersökningen av artiklarna utifrån de teoretiskt grundade begreppen, som leder till svaren på frågeställningarna.

4.1 Empirins omfattning

Nedan följer ett diagram över antal artiklar som var relevanta per år och således ligger till grund för undersökningen. Omfattningen av materialet ger en god indikation på intresset av den etiska debatten kring användningen av drönare vid olika tidpunkter av undersökningen.

Empirisk data:

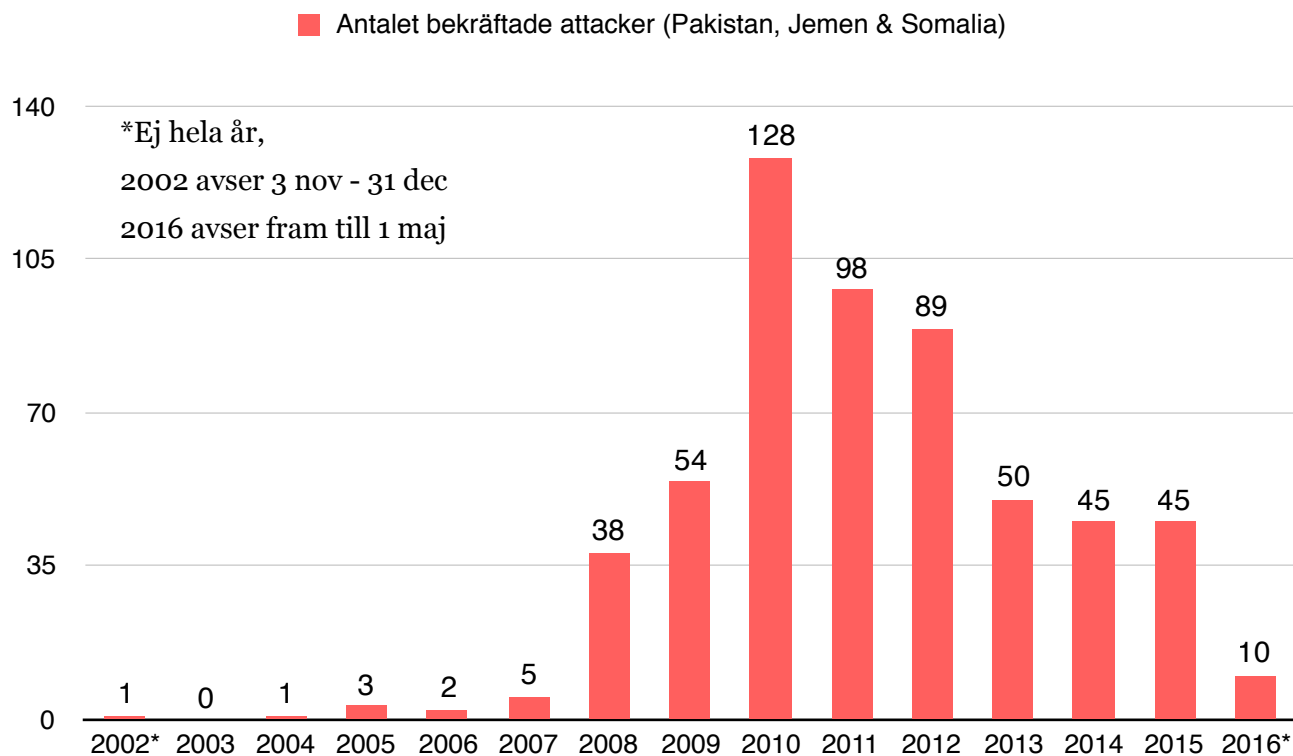
Diagrammet ovan ger en tydlig bild av hur antalet artiklar som var relevanta för undersökningen har varierat med åren från 2002. Mellan åren 2002 och 2008 var det få artiklar som innehöll ordet *drones*. Av de som gjorde det var det endast en, år 2006, som berörde etiken kring drönare. År 2009 hände det dock någonting som drastiskt ändrade antalet artiklar som blev aktuella för undersökningen. Resultatet steg till en nivå som var jämn fram till 2012 då ytterligare en markant ökning skedde. År 2013 utgjorde ett rekordår i antal artiklar som efter det minskade fram till 2016.

Notera att siffrorna för år 2016 endast avser fram till 1:a maj, det vill säga fyra månader. För att gestalta ett helt år måste det multipliceras med en faktor tre. Antalet relevanta artiklar för året kan således ses som 27 aktuella i ämnet. Detta utgör dock endast en prognos och skall inte ses som någon sanning.

4.1.1 Antalet artiklar kopplat till drönarattacker per år

Ett första logiskt steg att ta för att få en bättre förståelse för antalet artiklar som är skrivna per år är att jämföra med hur många attacker som skedde under samma tidsperiod. Det finns många olika källor med dessa uppgifter på nätet och de författaren har granskat stämmer bra överens. Det finns

dock en källa som fler refererar till än andra, vilken är The Bureau of Investigative Journalism. Siffrorna nedan är tagna från deras hemsida och avser antal bekräftade attacker i Pakistan, Jemen och Somalia, fram till 1:a maj 2016.⁶⁶

Direkt kan det konstateras att det finns en viss likhet mellan detta diagram och det över antalet artiklar. Båda visar en ökning från 2002 som sedan vänder till en minskning. Det kan dock skönjas en klar förskjutning av kurvan. Antalet drönarattacker var som högst år 2010 för att sedan dala, medan det i tidningen fanns flest artiklar skrivna år 2013. Att omfattningen av användningen av drönare ligger som grund för utbredningen av det som skrivs känns inte så konstigt, men det finns fler förklaringar till antalet artiklar och vilket fokus dessa har. Syftet med detta stycke var att ge en bild över antalet attacker för att öka förståelsen till omfattningen av artiklar.

4.2 Etiska fokus sedan 2002

Följande del av kapitlet syftar till att svara på den första frågeställningen: *Vilka områden inom den etiska debatten kring drönare har präglat media sedan år 2002 och varför?* Först ges en bakgrund som sedan hjälper till att svara på frågan varför. Därefter följer en sammanställning av artiklar kopplat till etiska områden i debatten.

⁶⁶ The Bureau of Investigative Journalism. Get the data: Drone wars. *The Bureau of Investigative Journalism*. 2016. <https://www.thebureauinvestigates.com/category/projects/drones/drones-graphs/>. (Hämtad 2016-05-18)

4.2.1 Händelser som påverkade etiska debatten

År 2009 skedde en stor ökning i antalet artiklar. En anledning till detta finns att hitta i den amerikanska politiken. Barack Obama vann valet 2008 och tillträdde presidentposten i början av 2009. Han gjorde användningen av drönare till en stor del i sin kampanj mot terrorismen och sanktionerade fler attacker än president George W Bush gjorde totalt under sin andra mandatperiod. De flesta attacker skedde i Pakistan med fler än 500 personer dödade. Tillsammans med att militären också annonserade att de skulle börja använda drönare mot smugglare i Karibien, ökade intresset för fenomenet och artiklarna blev allt fler.⁶⁷

Nästa stora ökning av antalet opinionsartiklar skedde år 2012, samma år som ett nytt presidentval skulle hållas i november. USA:s användning av drönare hade legat på en hög nivå de senaste åren och frågan utgjorde en stor del i samband med artiklar kopplade till valdebatten. Att ökningen är så markant under 2012 men också under året efter beror på att det hade blivit ett väldigt omtalat ämne på grund av ett antal händelser. I januari 2012 gick president Obama ut officiellt med att USA faktiskt bedriver ett hemligt krig med drönare, något som tidigare inte hade erkänts⁶⁸. Debatten präglades också mycket av att en amerikansk medborgare hade blivit dödad vid en attack i Jemen i september 2011.⁶⁹ Det var något som artiklar inte bara under 2012 men även senare år, behandlade i stor utsträckning.

Antalet artiklar har minskat de senaste åren något som kan ses som en naturlig effekt av att antalet attacker faktiskt också gått ner sedan dess topp år 2010. Vidare så skulle fler anledningar kunna vara att oron i världen har gått från kriget mot terrorismen till mer fokus att bekämpa den växande utbredningen av Islamiska staten.

⁶⁷ Falk, William. Should Old Articles Be Forgotten. *The New York Times*. 2009-12-28. http://www.nytimes.com/2009/12/29/opinion/29falk.html?_r=0. (Hämtad 2016-05-18)

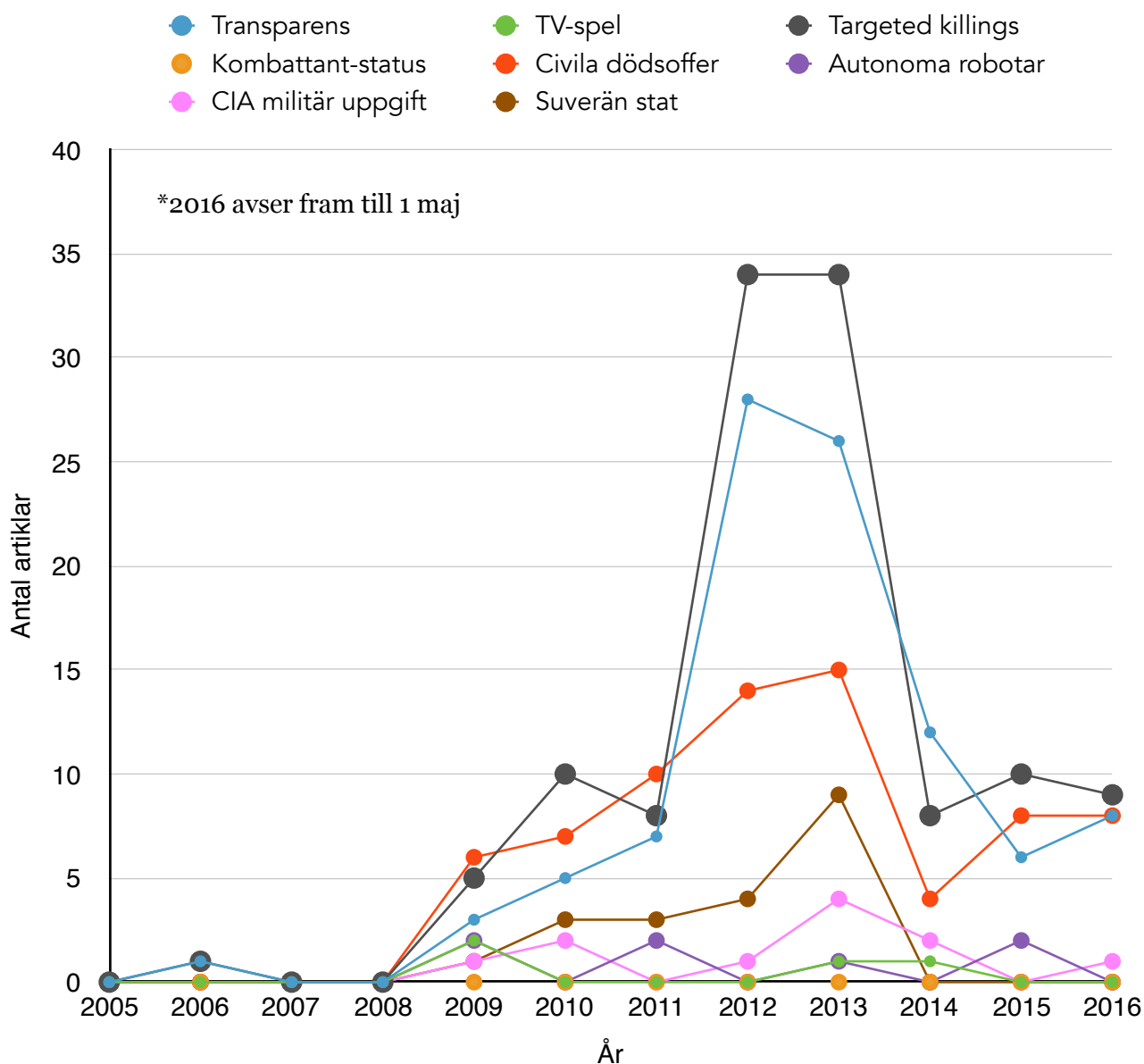
⁶⁸ Dowd, Maureen. Who's Tough Enough?. *The New York Times*. 2012-01-31. http://www.nytimes.com/2012/02/01/opinion/dowd-whos-tough-enough.html?_r=0. (Hämtad 2016-05-18)

⁶⁹ Mazzetti, Mark, Schmitt, Erik & Worth, Robert F. Two-Year Manhunt Led to Killing of Awlaki in Yemen. *The New York Times*. 2011-09-30. <http://www.nytimes.com/2011/10/01/world/middleeast/anwar-al-awlaki-is-killed-in-yemen.html>. (Hämtad 2016-05-18)

4.2.2 Materialets etiska områden

Nedan visas en sammanställning av i hur många artiklar som vardera teoretiskt grundat begrepp figurerar och sedan behandlas dessa relaterat till hur mycket de förekommer i materialet.

Etiska fokus genom åren:

Diagrammet ovan ger en bild av hur mycket de olika områdena förekommer under respektive år. Det börjar på år 2005 av den enkla anledningen att det innan 2006 inte finns någon data, då ingen artikel behandlade ämnet. Att notera är även att 2016, precis som i tidigare figurer, endast avser perioden fram till 1 maj.

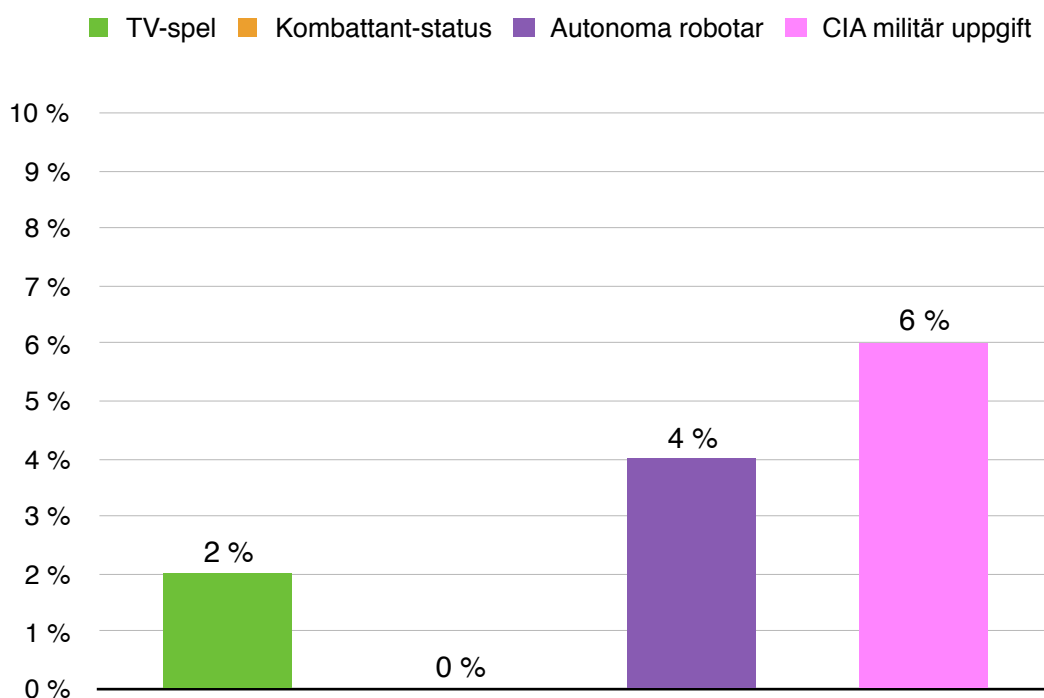
4.2.2.1 Etiska områden med liten förekomst

Som går att tolka utifrån diagrammet så finns det en del etiska argument som inte alls har varit så framträdande. För det första kan det konstateras att inte en enda opinionsartikel under perioden har berört det etiska dilemmat som rör huruvida drönarpiloter skall ses som kombattanter eller inte. Vidare så finns det ytterligare tre områden som visserligen har figurerat men då endast ett fåtal gånger. Likheten mellan att operera en UAV och spela TV-spel belystes endast fyra gånger. Två artiklar berör ämnet 2009 och en under 2013 respektive 2014. Detta får anses utgöra en liten men dock inte obetydlig del av antalet artiklar. År 2009 skrevs nämligen endast 14 stycken som berörde etik vilket gör att en sjundedel faktiskt belyste frågan om likheten med TV-spel. Datan från 2013 och 2014 utgör en bra mycket mindre del med tanke på de under åren fler antalet artiklar, då främst under 2013.

Det tredje området som endast förekommer sparsamt i det empiriska materialet är det som berör frågan om CIA ska utföra en uppgift som kan anses militär. Här går det att se en liten större förekomst än de två tidigare. Totalt under hela undersökningsperioden så är det faktiskt elva artiklar som lyfter upp frågan vilket visar på ett visst intresse. Som mest var det under 2013 då ämnet figurerade fyra gånger. Det är dock för lite för att kunna dra några direkta slutsatser och är nog troligaste att tolka som en naturlig följd av det många antalet artiklar som skrevs det året.

Artiklar om autonoma robotar utgjorde inte heller någon större del av det som skrivits. Totalt förekommer det sju gånger och som mest två på under samma år vilket är för lite för att kunna se några trender inom området.

Nedan kommer ett diagram över hur många procent av det totala antalet artiklarna som förekomsten av de fyra etiska argumenten utgjorde.

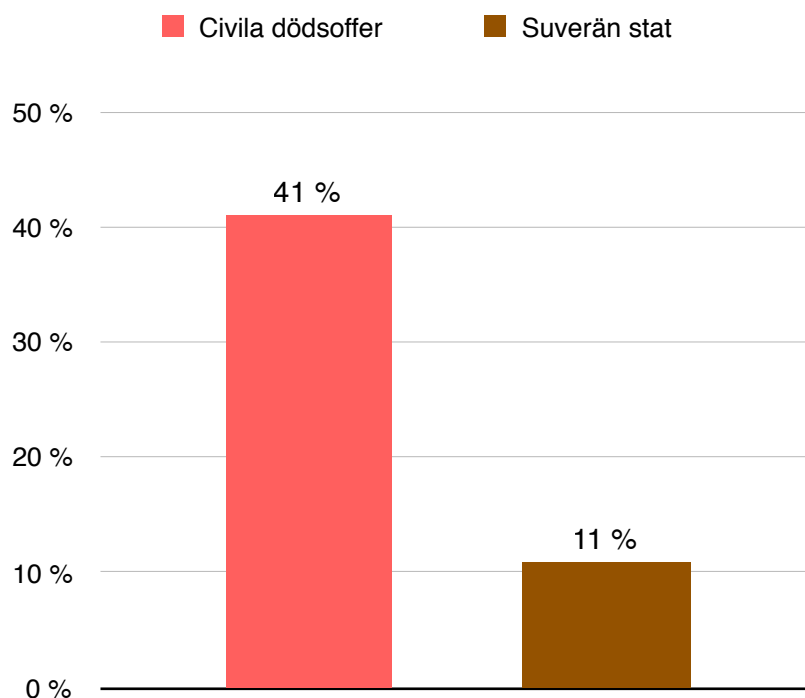
Diagrammet visar tydligt att förekomsten av ovanstående argument var låg i den etiska debatten. Av de totalt 177 analyserade artiklarna, påträffas de endast i ett fåtal procent.

4.2.2.2 Etiska områden med skaplig förekomst

Två etiska argument som förekom med hyfsat stor frekvens var *civila dödsoffer* och *suverän stat*. Det kan konstateras att argumentet *civila dödsoffer* tog fart i debatten redan 2009 och ökade sedan stadigt fram till 2013. De senaste åren så kan det noteras en dipp i linje med den sammanlagda mängden empiriskt material minskat, dock så var den extra tydlig år 2014.

Förekomsten av argument *suverän stat* kan i viss mån liknas med den för *civila dödsoffer*, om än klart mindre. Uppgången var inte lika påtaglig under 2009 och efter att ha toppat med nio artiklar 2013 så har det inte dykt upp någon mer gång.

Procentuellt antal artiklar i vardera kategori jämfört med totalt skrivna:

Diagrammet visar hur vanliga de två etiska argumenten var i det empiriska materialet. Det kan fastställas att artiklar som berör *civila dödsoffer* är klart fler än de som berör argumentet *suverän stat*.

4.2.2.3 Etiska områden med stor förekomst

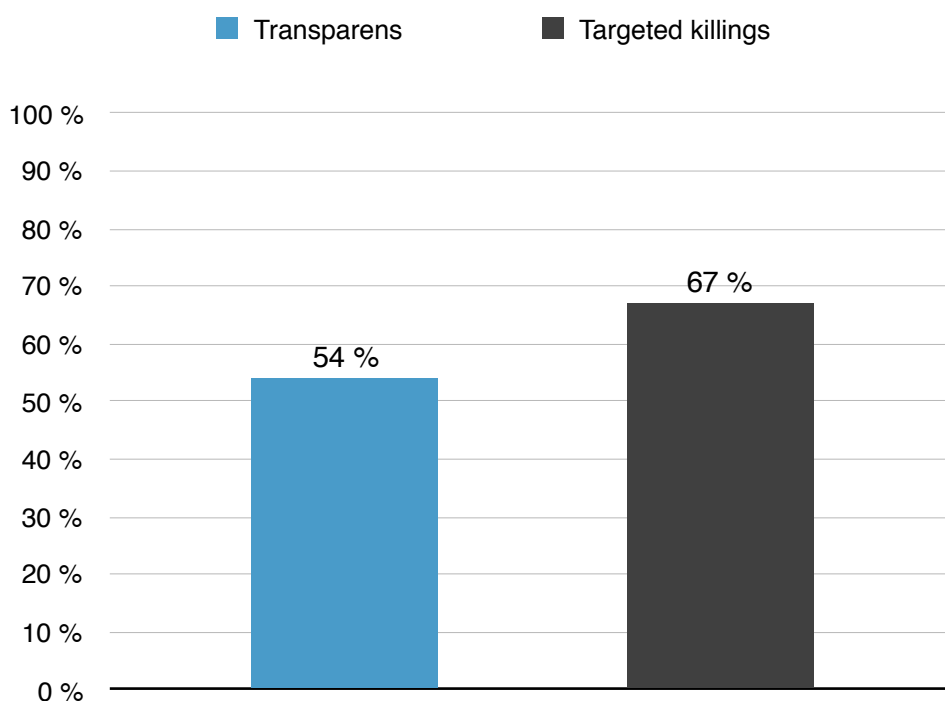
Det kan tydligt urskiljas att det är två områden inom den etiska debatten som har fått mycket större fokus än de andra; *transparens* och *targeted killings*. Båda två dyker upp i det empiriska materialet år 2009 för att sedan öka något till 2011. Därefter händer något drastiskt. Precis som kan urskiljas i antalet skrivna artiklar så sker det en markant uppgång. Genom diagrammen går det att utläsa att ökningen av totala antalet artiklar delvis går att koppla direkt till dessa två etiska områden inom debatten.

Författaren har identifierat den drönarattack då en amerikansk medborgare dog i Jemen 2011 som katalysator för denna ökning. Den ledde till en stor diskussion om hur USA använde sina drönare. Nästintill alla artiklar kretsade i någon mån kring förfarandet *targeted killings* samt dålig insyn i CIA:s verksamhet. De två argumenten leder i många sammanhanget naturligt in i varandra, då motiven för *targeted killings* är något som samhället vill ha större inblick i. Därför innehöll väldigt många artiklar dem båda tillsammans. Som ett svar på den intensiva diskussionen som utvecklats blottade Obama i maj 2013 en plan att flytta drönaroperationen från CIA till militären för att bidra

med bättre insikt i processen runt *targeted killings*, en plan som dock fortfarande inte blivit verklighet.⁷⁰

Minskningen i totalt antal artiklar de senaste åren betyder givetvis att artiklar som berör dessa två argument också minskat. En notering är dock att 2016 redan är uppe i samma nivåer som 2015, trots att bara en tredjedel av året har gått. Ingen tydlig förklaring till detta har kunnat konstateras.

Procent av totala antalet artiklar:

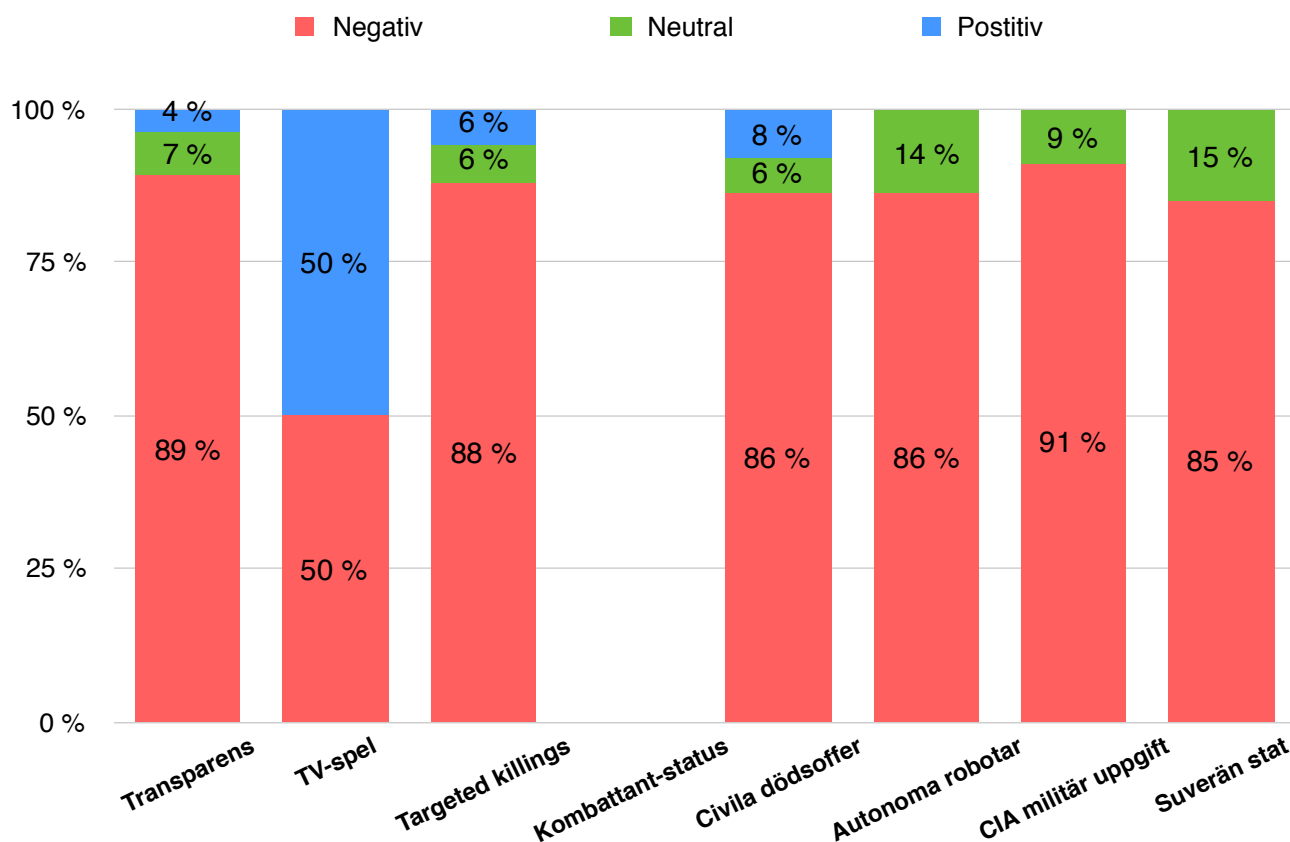
Diagrammet visar att förekomsten av ovanstående argumenten var hög i den etiska debatten. Båda figurerar i mer än hälften utav de 177 artiklarna.

4.3 Vinkling av etiska argument

Inom denna del av kapitlet analyseras med vilken vinkling de etiska områdena har framställts i artiklarna. Det leder till svaret på frågeställning nummer två: *Präglas dessa områden av en positiv, negativ eller neutral vinkling från artikelförfattaren?*

⁷⁰ The Editorial Board. The Trouble With Drones. *The New York Times*. 2013-04-07. <http://www.nytimes.com/2013/04/08/opinion/the-trouble-with-drones.html>. (Hämtad 2016-05-22)

Nedan följer resultatet på hur stor andel av varje etiskt område som är vinklat positivt, negativt eller neutralt:

Att stapeln vid begreppet *kombattant-status* är tom beror, vilket också berörts tidigare, på att ingen artikel i undersökningen innehöll det området. Vidare vill författaren belysa det faktum att hälften av alla artiklar som behandlade *TV-spel* hade positiv vinkling. Det resultatet står klart ut i mängden av de andra, då ingen av dem kom i närheten av den andelen. Däremot så ligger endast fyra artiklar till grund för området *TV-spel* varför några större slutsatser inte borde dras utifrån vinklingen.

Inget material hade positiv vinkling inom de etiska områdena *autonoma robotar*, *CIA militär uppgift* och *suverän stat*. Några enstaka inom varje kategori visade dock en neutral hållning, då främst *suverän stat* där tre av 20 artiklar hade den vinklingen. I fallen *transparens*, *targeted killings* och *civila dödsoffer* finns en liten procentandel positiva artiklar. Ingen utgör mer än 10% men det ska kommas ihåg att det empiriska underlaget i dessa kategorier var ganska omfattande och det rör sig därför om i snitt drygt fem artiklar.

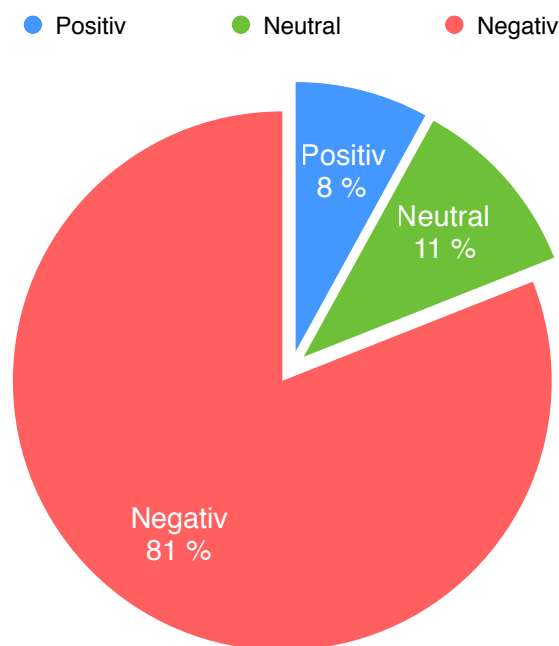
Överlag kan det konstateras att analysen ger upphov till ett resultat som påvisar en klar negativ prägel på artiklarna oberoende av vilken etisk aspekt som undersöks, dock med undantag för *TV-spel*. Inom vissa av de etiska kategorierna där mindre empiriskt material undersökts är den huvud-

sakliga vinklingen ändå tydlig. I till exempel autonoma robotar har endast sju artiklar analyserats varav sex visade en negativ åsikt. Svaret på frågeställningen är att alla områden präglas av en negativ vinkling utom *TV-spel* där resultatet är för dåligt för att dra en underbyggd slutsats.

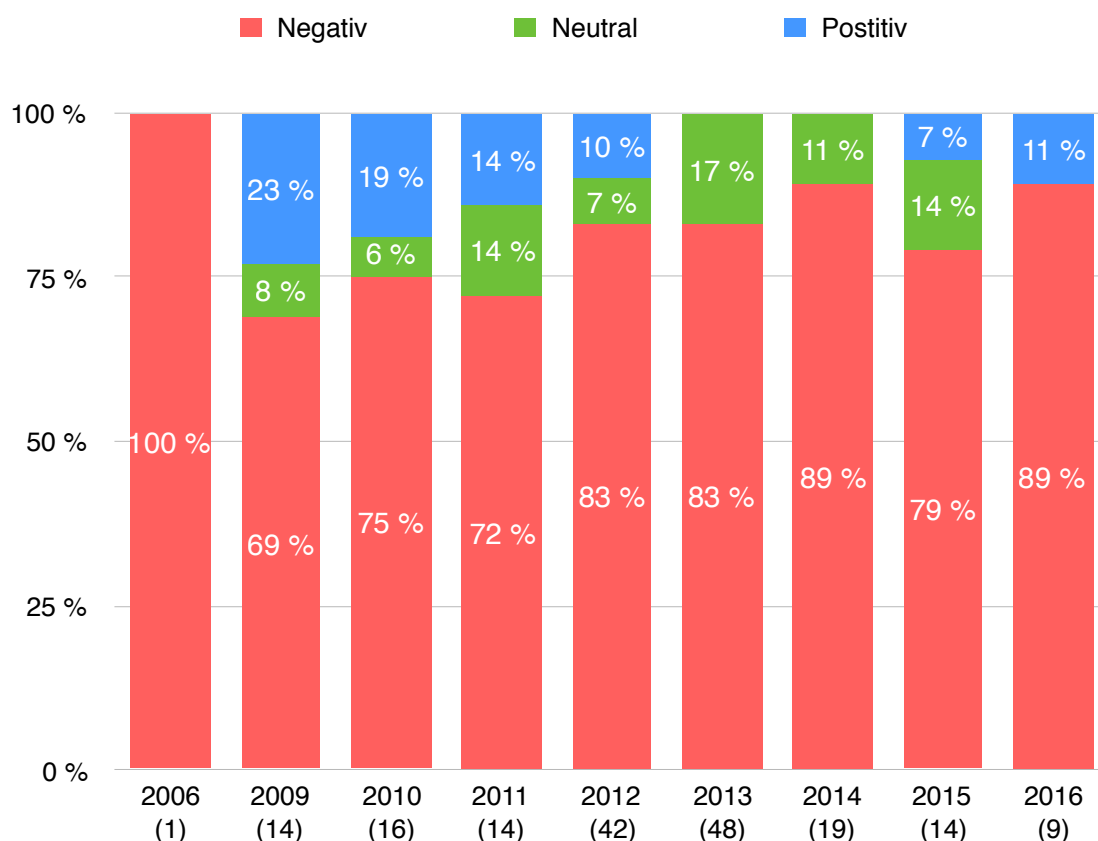
4.4 Trend i vinkling för och emot drönaren

Följande avsnitt avser att besvara den andra frågeställningen: *Finns det en trend i hur vinklingen för eller emot användningen av drönare har sett ut i media från 2002?*

Nedan är ett diagram som visar den sammanlagda vinklingen av alla artiklar som undersökts:

Över hela perioden så kan det konstateras, vilket förra avsnittet skvallrade om, att de flesta artiklar var vinklade så att läsaren fick negativ bild till användningen av drönare. Resterande präglades av en ganska jämn framställning mellan positiv och neutral vinkling, med något övertag för den senare. För att kunna se eventuella trender i hur artiklarna framställer den etiska bilden av drönare så görs en uppdelning på årsbasis.

Diagrammet visar den sammanlagda vinklingen av artiklarna för de enskilda år då det finns empiriskt underlag. Siffran som är inom parentes under årtal är antal artiklar som undersökts det aktuella året.

År 2006 skrevs endast en artikel vilket förklarar siffran 100%. Från 2009 kan det skönjas en trend att andelen som utgörs av negativa vinkling ökar något. De positiva minskade och försvann helt under åren 2013 och 2014 för att sedan dyka upp i två artiklar år 2015 samt 2016.

Det är svårt att ge något direkt svar på frågeställningen utifrån ovanstående resultat. Dels så existerar inga markanta skillnader åren emellan. Antal artiklar är i många fall också så få att variationer lika gärna kan bero på slumpen än något direkt åtskillnad mellan åren. Om något så kan det konstateras att antalet negativt vinklade artiklar är fler de senaste åren jämfört med åren 2009 - 2011. En uppenbar trend för hur vinklingen i media har sett ut finns inte men, överlag kan fastställas att en klar majoritet av det som skrivs uppfattas negativt.

5. Avslutning

5.1 Sammanfattning av resultat

Följande stycke sammanfattar resultat och svar på frågeställningarna för att lägga en grund åt slutsatser kopplade till problemformuleringen. Analysen av The New York Times gjorde det möjligt för författaren att svara på frågeställningarna. Det kan konstateras att det var stora skillnader mellan hur vanligt förekommande de olika etiska områdena var i resultaten. Klart mest framstående är begreppen *transparens* och *targeted killing* som figurerar i mer än hälften av det empiriska materialet. En stor ökning av dessa två kan spåras till efterdyningarna av den drönarattack som dödade en amerikansk medborgare i Jemen 2011. Vidare så framkommer det etiska området *civila dödsoffer* i 41% av artiklarna, medan resterande områden påträffas i endast en begränsad del av materialet.

Alla etiska områden, förutom den som benämns *TV-spel*, visar en tydlig negativ prägel. I samtliga fall så är siffran över negativa artiklar på minst 85%. Den totala andelen av allt empiriskt material undersökningen behandlar är också klart negativ, och det är svårt att med säkerhet kunna urskönja någon trend sedan 2002. Om något så har den negativa gestaltningen ökat.

5.2 Slutsats och diskussion

Avsnittet avser förmedla de slutsatser som dras utifrån analysen, vilka svarar på den övergripande problemformuleringen och syftet med uppsatsen. Därefter följer en diskussion kring resultatet med en aktiv återknytning till forskningsfältet.

I inledningen av uppsatsen redogjordes för hur USA behövde lämna Vietnam till följd av hemmaopinionens negativa inställning till kriget. Den berodde i sin tur på att många amerikanska soldater föll offer för striderna, något som inte tolererades. I modern tid har obemannade flygplan eliminerat denna risk, men en inte obetydlig opinion mot kriget visar sig ändå bestå. Studien använder sig av en modell som lutar sig mot att svaren kan hittas i massmedia, då dess inverkan på folkets åsikter är stor. Genom att analysen skapar en bild av vilka etiska områden som debatten i media centreras kring, kan slutsatser till uppsatsens problemformulering dras.

För att återkoppla till problemformulering och syfte, behövs det utifrån resultatet särskiljas mellan de teoretiska begrepp som är kopplade till USA:s användning av drönare, och de som är förknippade med dess karaktär som obemannad. Detta är väsentligt då endast de senare skulle vara direkt avgörande vid en svensk anskaffning av drönare. Det kan konstateras att de etiska områden som hör till drönarens natur hade begränsad förekomst i det empiriska materialet. Inte en enda artikel berörde *kombattant-status*, och etiken kring *TV-spel* påträffades i endast 2% av artiklarna. Mest förekom det etiska området *autonoma robotar*, om än bara med 4%. De tre hade visserligen en

stor del artiklar med negativ vinkling, men på grund av deras begränsade utbredning i det stora hela kan nog deras inverkan på opinionen anses som minimal. De etiska områden som å andra sidan kan sammankopplas till sättet USA använder drönare visar stor förekomst i materialet. Samtliga av dessa områden påträffades i fler artiklar än de som är kopplade till drönarens natur.

Resultatet ovan svarar på problemformuleringen genom att bidra med en motivering till den delade opinionen. Enligt vad studien påvisar, präglas den etiska bilden kring drönare av mycket negativ medial vinkling som främst kan kopplas till USA:s taktik, något som kan förklara bakgrunden till varför endast en liten majoritet av amerikaner är för användning av drönare. Utifrån detta kan slutsatsen till syftet dras, att svenskt nyttjande av beväpnade drönare i krig inte behöver präglas av en ofördelaktig opinion från folket utan, att det beror på hur dessa väljer att användas.

Inom forskningsfältet kring drönare finns en debatt som kretsar mycket kring de etiska aspekterna. Detta är viktigt men författaren vill dock hävda att det i syfte att förstå drönarens framtid är intressant att studera folkets åsikter då dessa många gånger har stor inverkan på politiska beslut. I slutändan är det ofta påtryckningar från samhället som resulterar i förändring, något som USA:s reträtt från Vietnam är ett bevis på. Vidare belyser resultaten i denna uppsats vikten av att i den etiska debatten skilja på det som går att koppla till drönarens natur, från det som härleds till USA:s taktisering med drönare. Detta inte sagt att sambandet mellan dessa ska negligeras. Det bör diskuteras, så även kopplat till resultatet i denna studie, att det ena kan leda till det andra. Drönarens unika egenskaper är de facto det som möjliggör för USA att använda den som de gör. Det hade till exempel, som *Dowd* belyser, inte varit möjligt att med bemannade flygplan verka inom ett annat lands territorium, då detta tenderar skapa diplomatisk kris på ett sätt som obemannade inte gör⁷¹. Ett annat exempel är taktiken runt *targeted killings* som lutar sig mycket på drönarens egenskap att under längre perioder kunna ligga och spana över målet vilket bemannade flygplan inte heller har förmåga att göra⁷².

Således kan ett tillägg till slutsatsen på uppsatsens syfte göras. Även om ett svenskt införskaffande av drönare inte behöver präglas av ofördelaktig opinion så bör försiktighet iakttas vid beslut om hur dessa ska användas.

5.3 Reflektion

Studien ledde fram till ett resultat som kan användas för att dra slutsatser kring den etiska aspekten av drönare. Utifrån resultatet görs dock vissa noteringar värda att reflektera över. Validitet är förknippat med huruvida en analys verkligen mäter det som den är avsedd att göra, något som i det

⁷¹ Dowd, Alan W. *Drone Wars: Risks and Warnings*, s12

⁷² Cortright, David and Fairhurst, Rachel. *Assessing the Debate on Drone Warfare*, s1

aktuella fallet kan ifrågasättas.⁷³ Tanken i studien var inte att media direkt skulle spegla opinionen i samhället, utan snarare utgöra en modell för att förstå den bättre. I den aktuella undersökningen visade sig dock mer än 80% av artiklar ha en negativ inställning till drönare trots att över 50% av amerikanska folket inte har det. Därför menar författaren att modellen att studera just media kan tänkas ha vissa brister.

Skillnaden mellan opinion och vinkling av artiklar, kan också ha sin grund i valet av fallstudie som tillvägagångssätt. Som beskrivet i metodavsnittet så kan en nackdel med fallstudie vara att det inte går att generalisera. Frågeställningarna öppnar för en analys av media och valet av tidningen The New York Times utgör möjligen en dålig representation av media i allmänhet. En anledning till detta kan ligga i att dess amerikanska läsarkrets drar åt det liberala hållet vilket färgar de åsikter tidningen framställer. The New York Times har också en mycket stor andel internationella läsare, något som kanske influerar dess synsätt åt det negativa hållet⁷⁴.

Motivet att använda The New York Times som empiriskt material var delvis att den visade en mer liberal än konservativ hållning, något som bättre passar ihop med svenska åsikter. En risk med studien är dock att de kulturella skillnaderna mellan USA och Sverige är så stora att resultat utifrån en analys av amerikansk media, inte är relevant för att dra slutsatser kopplade till en svensk kontext.

Andra tänkbara metoder för att genomföra uppsatsen, och möjligen uppnå bättre validitet hade kunnat vara enkätundersökningar bland den amerikanska befolkningen. Det hade gett möjligheten att undersöka åsikter i flera olika samhällsklasser och politisk åsikter för att bättre representera folket i helhet.

5.4 Resultatens bidrag till yrkesutövningen

Den moderna drönaren är ett relativt nytt krigsmedel samtidigt som dess utbredning i världen växer. Den är dock inte okontroversiell och den präglas av en etisk debatt som inte är helt lätt att sätta fingret på. Studien ger, genom en analys av media, läsaren större förståelse för de etiska dilemman som färgar drönaren och att de främst är kopplade till USA:s användning av den. En god förståelse hjälper militär personal som kommer i kontakt med ämnet att fatta mer välinformerade beslut. Vidare ter sig slutsatsen vara ett bidrag till de som tittar på en eventuell svensk anskaffning av beväpnade drönare.

⁷³ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, s35

⁷⁴ Note from from Arthur, Mark and Dean: NYT Global. *The New York Times Company*. 2016-04-14. <http://www.nytc.com/note-from-from-arthur-mark-and-dean-nyt-global/>. (Hämtad 2016-05-30)

5.5 Förslag till fortsatt forskning

Kopplat till kritiken som beskrivs i reflektionsdelen, rekommenderar författaren att en liknande studie görs fast med en medial källa vars konsumenter har främst konservativa åsikter. Ett exempel på lämplig material är Fox News, vars publik visar åsikter åt andra hållet jämför med The New York Times⁷⁵. Vidare så ter sig en undersökning av den etiska debatten i länder där drönarattacker utförs vara intressant, då denna potentiellt skulle visa väldigt annorlunda resultat.

⁷⁵ Pew Research Center. Where News Audiences Fit on the Political Spectrum. *Pew Research Center Journalism & Media*. 2014-10-21. <http://www.journalism.org/interactives/media-polarization/outlet/fox-news/>. (Hämtad 2016-05-17)

Litteratur och referensförteckning

Litteratur

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Studentlitteratur. Lund: 2000

Cortright, David and Fairhurst, Rachel. Assessing the Debate on Drone Warfare. I *Drones and the future of armed conflict*. Cortright David , Fairhurst Rachel and Wall, Kristen (red). 1-23. Chicago: The University of Chicago Press, 2015

Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2009

Enemark, Christian. *Armed Drones and the Ethics of War, Military virtue in a post-heroic age*. New York: Routledge, 2014

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts juridik, 2012

Plaw, Avery. Fricker, Matthew S. & Colon, Carlos R. *The drone debate: a primer on the U.S. use of unmanned aircraft outside of conventional theatres of war*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2016

Rid, Thomas. *War and Media Operations: The U.S. military and the press from Vietnam to Iraq*. London: Routledge, 2007

Rogers, Ann & Hill, John. *Unmanned: drone warfare and global security*. Toronto, Ontario: Between the lines, 2014

Strömbäck, Jesper. *Makt, medier och samhälle: en introduktion till politisk kommunikation*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag, 2009

Vetenskapliga artiklar

Boyle, Michael J. The costs and consequences of drone warfare. *International Affairs*. vol 89, no.1, (2013), (DOI: 10.1111/1468-2346.12002), s1-29

Buchanan, Allen & Keohane, Robert O. Toward a Drone Accountability Regime. *Ethics & International Affairs*. vol 29, no.1, (2015), (DOI:10.1017/S0892679414000732), s15-37

Crosston, Matthew. Pandora's Presumption: Drones and the Problematic Ethics of Techno-War. *Journal of Strategic Security*. vol 7, no.4, (2014), (DOI: 10.5038/1944-0472.7.4.2), s1-24

Dowd, Alan W. Drone Wars: Risks and Warnings. *Parameters*. vol 42(4)/43(1), (2013), s7-16

Franke, Ulrike Esther. Drones, Drone Strikes and US Policy: The Politics of Unmanned Aerial Vehicles. *Parameters*. vol 44(1), (2014), s121-130

Holmqvist, Caroline. Undoing War: War Ontologies and the Materiality of Drone Warfare. *Millennium: Journal of International Studies*. vol 41, no.3, (2013), (DOI: 10.1177/0305829813483350), s535-552

Kreps, Sarah & Kaag, John. The Use of Unmanned Aerial Vehicles in Contemporary Conflict: A Legal and Ethical Analysis. *Polity*. Vol 44, no. 2, (2012), (DOI: 10.1057/pol.2012.2), s260-285

Pietrucha, Michael W. The Next Lightweight Fighter. *Air & Space Power Journal*. (July/August), (2013), s39-58

Rapporter

Alston, Philip. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations: Human rights council; 2010. A/HRC/14/24/Add.6.

Elektroniska källor

Barthel, Michael. Newspapers: Fact Sheet. *Pew Research Center*. 2015-04-29. <http://www.journalism.org/2015/04/29/newspapers-fact-sheet/>. (Hämtad 2016-05-16)

Dowd, Maureen. Who's Tough Enough?. *The New York Times*. 2012-01-31. http://www.nytimes.com/2012/02/01/opinion/dowd-whos-tough-enough.html?_r=0. (Hämtad 2016-05-18)

Falk, William. Should Old Articles Be Forgotten. *The New York Times*. 2009-12-28. http://www.nytimes.com/2009/12/29/opinion/29falk.html?_r=0. (Hämtad 2016-05-18)

Frontline. Weapons: *Drones (RPVs)*. PBS: Public Broadcasting Service. <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/gulf/weapons/drones.html> (Hämtad 2016-04-10)

International Security. World of Drones: Military. *International Security*. 2016. <http://securitydata.newamerica.net/world-drones.html>. (Hämtad 2016-05-10)

Mazzetti, Mark, Schmitt, Erik & Worth, Robert F. Two-Year Manhunt Led to Killing of Awlaki in Yemen. *The New York Times*. 2011-09-30. <http://www.nytimes.com/2011/10/01/world/middleeast/anwar-al-awlaki-is-killed-in-yemen.html>. (Hämtad 2016-05-18)

Note from from Arthur, Mark and Dean: NYT Global. *The New York Times Company*. 2016-04-14. <http://www.nytc.com/note-from-from-arthur-mark-and-dean-nyt-global/>. (Hämtad 2016-05-30)

Pew Research Center. Continued Support for U.S. Drone Strikes. *Pew Research Center*. 2013. <http://www.people-press.org/2013/02/11/continued-support-for-u-s-drone-strikes/>. (Hämtad 2016-05-05)

Pew Research Center. Section 1: Watching, Reading and Listening to the News. *Pew Research Center*. 2012-09-27. <http://www.people-press.org/2012/09/27/section-1-watching-reading-and-listening-to-the-news-3/>. (Hämtad 2016-05-25)

Pew Research Center. Where News Audiences Fit on the Political Spectrum. *Pew Research Center Journalism & Media*. 2014-10-21. <http://www.journalism.org/interactives/media-polarization/outlet/fox-news/>. (Hämtad 2016-05-17)

Pew Research Center. Where News Audiences Fit on the Political Spectrum. *Pew Research Center Journalism & Media*. 2014-10-21. <http://www.journalism.org/interactives/media-polarization/outlet/new-york-times/>. (Hämtad 2016-05-17)

Shane, Scott. The Moral Case for Drones. *The New York Times*. 2012-07-14. http://www.nytimes.com/2012/07/15/sunday-review/the-moral-case-for-drones.html?_r=0. (Hämtad 2016-05-27)

The Bureau of Investigative Journalism. Get the data: Drone wars. *The Bureau of Investigative Journalism*. 2016. <https://www.thebureauinvestigates.com/category/projects/drones/drones-graphs/>. (Hämtad 2016-05-18)

The Editorial Board. The Trouble With Drones. *The New York Times*. 2013-04-07. <http://www.nytimes.com/2013/04/08/opinion/the-trouble-with-drones.html>. (Hämtad 2016-05-22)

The New York Times. NYTimes.com Search. *The New York Times*. 2016. <http://query.nytimes.com/search/sitesearch/>. (Hämtad 2016-05-13)